

מבשר טוב

סעודה ג' פרשת ויקהל-שקלים תשע"ו עיה"ק צפת

- א -

וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֵדֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אִתְּכֶם (שמות לה, א). פירש רש"י: "והוא לשון הפעיל, שאינו אוסף אנשים בידיים אלא הן נאספים על פי דיבורו". ויש לנו לדעת מה מלמד אותנו ענין זה שאסף כאן משה רבינו ע"ה את בני ישראל על ידי דיבור.

הנה איתא במדרש (שמות רבה מט, ב) וז"ל: "ד"א זהב זה אברהם, שנבחן בכבשן האש כזהב. וכסף זה יצחק, שנצרף ככסף על גבי המזבח. ונחשת זה יעקב, שנאמר (בראשית ל, כז) נחשתי ויברכני ה' בגללך". וגם נדרש שם שדברים אלו הם כנגד כנסת ישראל. ויש להבין מדוע נרמזו האבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב וכנסת ישראל לזהב כסף ונחושת וכו', ומה בא ללמדנו.

בפרשת שקלים (שמות ל, יג) נאמר: "זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל בשקל הקדש וגו'". והנה היו במלאכת המשכן ב' ענייני תרומות, הא' זהב כסף ונחושת וכו' שהתנדבו כל אחד "איש אשר ידבנו לבו" (שמות כה, ב. ועי"ש ברש"י), דהיינו שכל אחד נתן כפי רצונו, אם רב ואם מעט. והב' בפרשת שקלים, ושם המצוה היא לתת מחצית השקל, לא פחות ולא יותר, כמאמר הכתוב (שמות ל, טו) "העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל". ויש להבין ב' ענייני תרומות אלו.

- ב -

ויש לומר בביאור הענין, דהנה השכינה השוכנת בכל אחד מעם ישראל יש בה ב' בחינות. הבחינה האחת היא מכח הנשמה שהיא חלק אלוך ממעל השופע על כל אשר בשם ישראל יכונה, והוא המכוון במאמר חז"ל (קידושין ל: נדה לא). "תנו רבנן שלשה שותפין הן באדם הקדוש ברוך הוא ואביו ואמו".

והבחינה הב' היא מכח אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב, כמו שכתוב בתנא דבי אליהו (רבה, פרק כה) "לפיכך הייתי אומר שכל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי גיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב". וכבר תמהו איך יתכן להגיע למעשי אבותינו הק' אברהם יצחק ויעקב, ופירשו שהכוונה היא שצריך אדם להשתמש בכוחות האצורים בו שהם ירושה מאבותינו הק' אברהם יצחק ויעקב.

וכמאמר הבעל שם טוב הק' זיעוכ"י על מאמר הגמ' ברכות (טז): "אין קורין אבות אלא לשלושה", ופירש הבעש"ט הק' שהאבות הק' אברהם יצחק ויעקב הינם אבות לכלל ישראל עד סוף כל הדורות, שכשם שאב משפיע לבנו בגשמיות, כך האבות הק' משפיעים לבני ישראל כוחות רוחניים שעל ידם יוכלו לעבוד את השי"ת, וכח זה עומד לבני ישראל עד סוף כל הדורות.

וכן איתא גם במסכת בבא מציעא (פו). מעשה ברבי יוחנן בן מתיא שאמר לבנו צא שכור לנו פועלים, הלך ופסק להן מזונות, וכשבא אצל אביו אמר לו, בני אפילו אתה עושה להן כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהן, שהן בני אברהם יצחק ויעקב". והיינו שהם בנים ממש לאבוב"ק אברהם יצחק ויעקב, ובן כרעא דאבוב"ק הוא.

וצריך כל אחד ואחד מישראל להשתמש בכוחות אלו הנמצאים בו בירושה מן האבות הק', שלא יהיו בבחינת שינה, רק שיעורר הכוחות ההם וישתמש בהם לעבודתו ית"ש.

ובזה יובן גם בנוסח הוידוי שאנו אומרים "אבל אנחנו ואבותינו חטאנו", ופלא הדבר שאנו מתוודים על חטאי אבותינו. ולפי הנ"ל יובן שאנו מתוודים על מה שלא ניצלנו כהוגן את הכוחות שנמצאים בנו מכח אבותינו הק'.

- ג -

והנה ענין בנין המשכן לא היה בנין גשמי גרידא אלא ענין רוחני, שהיה מקום להשראת השכינה, כמאמר הכתוב (שמות כה, ח): "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

ולא היה המשכן דבר דומם אלא בעל חיות, כדאיתא במסכת יומא (לט:): "אמר רב זוטרא בר טוביה למה נקרא שמו יער, דכתיב (מלכים א' ז, ב) בית יער הלבנון, לומר לך מה יער מלבב אף בית המקדש מלבב. דאמר רב הושעיא בשעה שבנה שלמה בית המקדש נטע בו כל מיני מגדים של זהב, והיו מוציאים פירות בזמניהן, וכיון שהרוח מנשבת בהן היו נושרין פירותיהן, שנאמר (תהלים עב, טז) ירעש כלבנון פריו, ומהן היתה פרנסה לכהונה. וכיון שנכנסו עובדי כוכבים להיכל יבשו, שנאמר (נחום א, ד) ופרח לבנון אמלל, ועתיד הקדוש ברוך הוא להחזירה, לנו שנאמר (ישעיה לה, ב) פרח תפרח ותגל אף גילת ורנן כבוד הלבנון נתן לה".

וזה היה בעזרה שדומם הפך לצומח, אבל בעצם המשכן והמקדש היה בתוכו בחינת חיות ברוחניות של קדושה, בגדר נשמות אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב, וכן כוחות מיוחדות של קדושה נשגבה שישנה בכלל ישראל.

הביא אא"ז בסה"ק תולדות אדם (פרשת שקלים, דשי"ט ד"ה וכל) מאמר חז"ל (ראה אלשיך הק' ריש פרשת תרומה, ושל"ה הק' מסכת תענית ומסכת יומא) "בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, מלמד שהקב"ה שוכן בתוך כל אחד ואחד מישראל". והיינו שהמשכן היה גורם להשראת השכינה בכל אחד ואחד מעם ישראל.

ואיתא בספרים הקדושים שקודם חטא העגל לא היו צריכים ישראל לבנות את המשכן לצורך השראת השכינה, כי ממילא היתה השכינה שורה בישראל, רק שאחר מעשה העגל נסתלקה השכינה, והיה צורך בבנין המשכן בכדי שתשרה השכינה בתוך כאו"א מישראל.

והוא הצווי "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", היינו על ידי קדושת האבות הק' ובני ישראל במשכן ובמקדש. ולצורך בנין המשכן והשראת השכינה הוצרכו בני ישראל לעורר כח אבותינו אברהם יצחק ויעקב האצורים בהם, ועל כן רומז זהב כסף ונחושת לאברהם יצחק ויעקב, ללמד על ענין זה שהיו צריכים לעורר הכח שניתן לנו בירושה מאבותינו הק' בכדי שיזכו להשראת השכינה בתוך כל אחד ואחד על ידי בנין המשכן. ולזה מרמזין זהב כסף ונחושת שהתנדבו בני ישראל למלאכת המשכן.

ועוד כח נצרך להשראת השכינה, והוא האחדות בין בני ישראל. ולצורך זה באה מצות מחצית השקל, כמבואר בספרים הקדושים שכל אחד מישראל נתן רק מחצית השקל, בכדי להורות שכל יהודי בפני עצמו הוא כענין מחצית, שאינו דבר שלם, ורק על ידי צירוף עוד מחצית נהיה דבר שלם. וכן על ידי האחדות בין בני ישראל, על ידי זה בני ישראל הם בבחינת שלם, ואז שייך שתהיה השראת השכינה בישראל.

ובני ישראל, על ידי אחדותם צריכים להשפיע חיות הקדושה שלהם ושל אבותיהם, כמ"ש בסה"ק עבודת יששכר על מה שאמרו חז"ל (ילקוט שמעוני, שמואל א רמז צז, וראה בראשית רבה נו, ז) "אין לך דור שאין בו כאברהם ואין לך דור שאין בו כיצחק ואין לך דור שאין בו כיעקב ואין לך דור שאין בו כמשה", והיינו שבכללות בני ישראל ישנם הכוחות הרוחניים בשלימות של אבותיהם.

ובזמן שבאו בני ישראל למשכן ובית המקדש, והיו שוכנים בתוכם הכוחות הללו, היו מתעוררים ברוחניות כנ"ל. ולכן הוצרכו בבנין המשכן ובית המקדש את הכוחות הקדושים הנשגבים הנ"ל. ולצורך זה הקהיל משה את כל עדת בני ישראל, ועל ידי דיבור דייקא, כי אינו אסיפה סתם, אלא ענין אחדות, וזה נעשה על ידי דיבור. השי"ת יעזור שנזכה להשראת השכינה בביאת גואל צדק בב"א.